

ԱՇԽԱՆԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

Չըխօսինք այլևս վարդերու մասին.
Եւ ոչ արեւէն խնդրենք նոր գարուն.
Տերեւներն ինկան աշուն է կրկին,
Մտածենք մեր մահն և ունայնութիւն:
Շերիքներն հիմա մերկ են աւելի,
Չեն վառիր մոմեր արցունքոտ յոյսին.
Կը զգաս ցուրտ քառնին առանց ճաճանչի
Ու մարմաններն ալ կարծես կը մըրսին:
Ծառերէն կախուած բոյները թափուր
Ինչպէս աղքատին ափերն իրիկուան,
Մեռնելու նշան մը կայ ամենուր
Եւ հիւանդ շողեր երկնքի վրան:
Կ'անձրեւեն ծառերն ոսկեղէն տերեւ,
Գեղեցիկ ինչպէս ժըպիտն օրհասին.
Սոխակն ալ չ'երգեր թուփերուն ետեւ
Շուքերն ըստփոխ խորհուրդներ չունին:
Գարնան գերեզմանն աշնան կը փորեն
Չունով ծածկելու իր գեղեցկութիւն.
Ճերմակ քողերով ինչպէս կը պճենեն
Մեռած կուսաններն և անոնց գարուն:

Հառաչանք մ'ունին զանգերն իրիկուան
Խոնկը վարդի պէս չի հասնիր սրտի,
Ճնճղուկն է մինակ մերկ ճիւղի վըրան
Իր գեղեցկանքովն հաղիւ ըսելի:
Անհուն են դաշտերն ամայի և լուռ
Չի վերջանար կեանքն հորիզոնին վրայ.
Ինչպէս մեռնողին նայուածքը արևուր
Որ յաւիտեանէ յաւիտեան կ'երթայ:
Դանդաղ է առուն, առանց կարկաջի.
Տերեւներու տակ հաղիւ կ'երեւայ.
Չիւնի վերմակով պիտի ծածկուի
Ինչպէս արքայուհին քնացող արջայ:
Չեն օրհներ սեղանն հիւրեր սիրելի.
Կարօտ է ճամբան ուրախ երգերու.
Կը բացուին դռներն առանց բարեւի,
Ոհ, ժամանակն է ճըգնող գառնալու:
Չըխօսինք այլ եւս վարդերու մասին.
Եւ ոչ ալ յիշենք անցեալ մանկութիւն.
Տերեւներն ինկան, աշուն է կրկին
Մտածենք մեր մահն և ունայնութիւն:

Հ. ՎԱՆԱՆ ԳՈՎԱՆՆԵՍԵԱՆ

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՃՆՃՂՈՒՆԻՆ

Ոչ երգ ունիս, ոչ գեղեցիկ փետուրներ
Այլ սիրտը մեր, մեր տուններէն անբաժան.
Թող քեզ չըտայ Աստուած տրտում դերբուկներ,
Ոչ մենութիւն, աղքատութիւն խիստ ձմրան:

Ու սեմէ սեմ գըտնես ամէն օր փըշրանք
Աղքատներուն որբերուն հետ միասին.
Դուն ալ սիրոյ քիչ մ'ունենաս փաղաքշանք
Մանուկ չըթներ երբոր վըզիդ կը փարին:

Եւ երբ տեսնես դաշտերն ամբողջ ըսպիտակ,
Աղիւկներու ափերն ըլլան քեզ բունիկ
Եւ տուններուն սէրն ալ կըրակ կուրծքիդ տակ,

Դուն ալ անգամ և օճախի ընտանիք:
Կ'օրհնեմ ըզքեզ ես ալ զաւակ այն գիւղին
Որուն դռներն հորիզոններ կը թըլին:

Հ. ՎԱՆԱՆ ԳՈՎԱՆՆԵՍԵԱՆ

ՓՈԼ ՎԱԼԵՐԻ ԵՒ ԻՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

(Շար. տես Բազմ., թիւ 1-2, էջ 4)

Բանաստեղծութիւնը Փոլ Վալերիի համար
զուտ մտքի գործ է, տեսակէտ մը որ իր
մէջ անցած է Մալլարմիին միջոցաւ հաւա-
նօրէն: Քերթուած մը, բանաստեղծական
ստեղծագործութիւն մը՝ մտքի խախտանք
է ըստ իրեն. «Un poème doit être une
fête de l'intellect. Il ne peut être autre
chose⁽¹²⁾»: Ստուգիւ բանաստեղծութիւնը
սովորական ու հասարակ վիճակէ շատ բարձր
ապրում մըն է հոգիին, որուն բոլոր ուժերը
կարծես վերադարձած, կ'ոյթի և ամանակի
ոգեւորութեամբ կը կատարեն հանգիստւոր
տօնախմբութիւն մը:
Փ. Վալերիի առաջ կ'երթայ երգիծական
ձեւով մը ըսելու գեղ. նրբօրէն.

« Dans le poète :
L'oreille parle,
La bouche écoute ;
C'est l'intelligence, l'éveil, qui enfante
et rêve⁽¹³⁾ ».

Շեշտուած են հոս դարձեալ երկու գա-
ղափարներ. ներդաշնակութիւնը՝ որպէս ան-
հրաժեշտ և էական պահանջ (« L'oreille
parle »). ըսելու կերպ մը, որուն իմաստն
է՝ բանաստեղծութեան մէջ ականջը կը կա-
տարէ կենսական գեր, և երկրորդ՝ թէ
իմացականութիւնն է անոր ստեղծիչը: Երկու

տեսակէտներն ալ իրենց ճիշտ հիմը ունին
Վալերիի մէջ. ինքը խորհրդապաշտ մըն է՝
հաւատարիմ Վերլենեան դպրոցի բնաբա-
նին, սիրող և հետեւող Մալլարմէին, որուն
քով ցամաքութեան մօտենալու ստորձան
չափազանցուած է, սակայն ոչ միշտ, զգա-
ցումէ աւելի իմացականութեան յարումը
բանաստեղծութեան մէջ:

Ըստեցաւ արդէն նախապէս որ իմաստա-
սիրելու ու բանաստեղծելու գրեթէ հաւասար
նշանակութիւն ունին իրեն համար: Ընդ-
հանակութիւն ունենալով մէջ կը հան-
դանապէս իր գրուածքներուն մէջ կը հան-
դիպինք բանաստեղծութեան և իմաստասի-
րութեան երկու գաղափարներու այս օրինակ
մերձեցումին իբրեւ երկու յարմարական
եզրներու: Ան տեղ մը բոլոր արուեստները
կը համարի մասնական պարագաներն ու
պատահարները իմաստասիրութեան⁽¹⁴⁾, ու
բիշ տեղ մը (նոյն գործին մէջ) հեռու նկա-
րիչ տեղ մը (նոյն գործին մէջ) հեռու նկա-
տիրուհի արուեստներու՝ կը դարձնէ զայն
ինքնին բանաստեղծութիւնը՝ ձկտող ստա-
նալու իր խորութիւնն ու վերացական ազատ
խոյանքը քերթողական ստեղծագործութեան
մէջ⁽¹⁵⁾:

Այս բոլորէն կը հետեւի որ իմացակա-
նութեան լայն տեղ կու տայ Վալերի, ու

(12) « Loin que la philosophie enveloppe et
assimile sous l'espèce de la notion du Beau tout
le domaine de la sensibilité créatrice et se rende
mère et maîtresse de l'Esthétique, il arrive
qu'elle en procède, qu'elle ne trouve plus sa
justification, l'apaisement de sa conscience et
sa véritable profondeur que dans sa puissance
constructive et dans sa liberté de poésie abs-
traite » (անդ):

(12) Littérature, Paris, 1930, 12.

(13) Անդ.

(14) « Les oeuvres des arts lui sont des acci-
dents, des cas particuliers, des effets d'une sen-
sibilité active et industrielle qui tend aveuglé-
ment vers un principe dont elle, Philosophie,
doit posséder la vision ou la notion immédiate
et pure ». (« Introduction à la Méthode de Léonard
de Vinci »).